

Open Bibliography Data

[\(http://openbiblio.net/\)](http://openbiblio.net/)

Matouš Jobánek

Brno, podzim 2011

1. 12. 2011

Úvod

V průběhu několika posledních let došlo ve společnosti k významnému rozšíření okruhu znalostí, které jsou považovány za základní, a to hlavně díky otevřenému a snadnému přístupu k informacím, který je podmíněn bezplatností. Typickým příkladem informačních zdrojů s otevřeným licencováním jsou elektronické časopisy a noviny, volně dostupné výukové materiály nebo také veřejně přístupné vědecké publikace. Zatím ale stále platí, že existuje nemalá část dokumentů, které volně přístupné nejsou. Jejich obsah podléhá licenčním ujednáním. Přesto může být pro širokou veřejnost hodnotné znát alespoň jejich bibliografické údaje. A právě za tímto účelem vznikla pracovní skupina zabývající se otevřeným přístupem k bibliografickým datům, tak aby byla přístupná komukoli ke svobodnému užití a za jakýmkoli účelem. Tím, že bibliografické záznamy budou veřejně přístupné veřejnosti, která je bude moci pod otevřenou licenci opakovaně a bez omezení používat, bude možné tyto dokumenty snadněji katalogizovat a obecné povědomí o jejich existenci se ve společnosti snadněji rozšíří.

Základní informace o Open Bibliography Data

Open Bibliography Data je pracovní skupina, která vznikla v rámci neziskové organizace Open Knowledge Foundation za účelem obhájení otevřeného přístupu k bibliografickým datům a prokázání, že taková otevřená data mohou být využita ve prospěch společnosti. Vytvoření pracovní skupiny bylo ohlášeno 3. března 2010 Jonathanem Grayem na blogu Open Knowledge Foundation jako reakce na skutečnost, že CERN, univerzitní knihovna v belgickém Ghentu a Europeana, oznámili, že nabídnou volný přístup ke svým datům pod otevřenou licenci. Pracovní skupina je stále aktivní, čítá přes 40 členů, zaštiťuje několik projektů (Bibliographica, Public Domain Works, JISC OpenBib, BibServer) a stanovila principy pro co nejlepší publikování otevřených bibliografických dat.

Cíle

Kromě obhajování otevřeného přístupu k bibliografickým datům a prokazování, že taková otevřená data mohou být využita ve prospěch společnosti si pracovní skupina Open Bibliography Data stanovila tyto tři cíle:

1. Působit jako centrální referenční bod a podpora pro zájemce o otevřené bibliografické údaje.
2. Identifikovat relevantní projekty. Prosazovat nejlepší postupy pro tvorbu otevřených bibliografických dat. Poskytnout právní a technické standardy.
3. Sloužit jako centrum pro vývoj a podporu nízkorozpočtových projektů, které se týkají otevřených bibliografických dat

Čtyři principy

17. ledna 2011 vydala pracovní skupina Open Bibliography Data článek, kde stanovuje čtyři základní principy, kterými by se měl řídit každý, kdo chce vytvářet otevřená bibliografická data. Definice principů vychází z konceptu, na jehož základě je možné bibliografická data rozdělit do dvou skupin - na základní a druhotná.

Základní údaje

Základní údaje jsou bibliografické záznamy, které jednoznačně popisují daný bibliografický zdroj (ať už článek nebo monografii, v elektronické nebo v tištěné podobě). Slouží k identifikaci daného zdroje v souboru všech existujících bibliografických údajů (například pomocí URI) a k jeho lokalizaci (tj. k popisu, jak a kde lze daný zdroj nalézt, například pomocí URL). Mezi tyto údaje lze zařadit například informaci o autorovi (resp. autorech) (jejich identifikátory), název dokumentu, informace o vydavateli, datum a místo vydání a další.

Druhotné údaje

Mezi druhotné údaje patří ostatní typy bibliografických dat, které blíže popisují daný dokument. Jsou jimi například newebové identifikátory (ISBN, LCCN, OCLC), informace o právech, administrativní data, informace o sponzorské podpoře a další.

Čtyři principy

Každému, kdo by chtěl vytvářet otevřená bibliografická data, doporučuje pracovní skupina Open Bibliography Data, aby se řídil následujícími čtyřmi principy:

1. Kdykoli jsou bibliografická data nebo soubory bibliografických dat publikovány, je zcela zásadní uvádět je včetně jednoznačných a dostatečně robustních právních ujednání, která se vztahují k představě vydavatele o užití a distribuci těchto bibliografických dat (ať už na úrovni jednotlivých záznamů, celého souboru dat nebo jeho částí).
2. Při tvorbě otevřených bibliografických dat je třeba používat pouze licence, které jsou určeny pro publikaci dat (například PDDL, ODbL a další). Spousta široce používaných licenčních ujednání (například GFDL, GPL, BSD a další) se k nakládání s bibliografickými údaji nebo soubory bibliografických dat nevztahuje.
3. Bibliografická data by neměla podléhat žádným licenčním ujednáním omezujícím jejich svobodné, bezplatné a opakované šíření. Takové licence znemožňují efektivní používání dat a jejich rozšiřování. Kromě toho tyto licence zabraňují v užití dat pro komerční účely.
4. Pokud je to možné, doporučuje se, aby byla bibliografická data (nebo soubory bibliografických dat) explicitně označena jako volná díla pomocí licencí Public Domain Dedication and Licence (PDDL) nebo Creative Commons Zero (CC0). Obzvláště pak v případech, kdy je jejich vytváření financováno z veřejných prostředků. Tím je zaručeno maximální možné šíření a užití díla.

Důvody pro Open Bibliography Data

Knihovny a knihovnická zařízení se snaží o spolupráci již více než sto let. Zpřístupnění bibliografických dat je tedy logickým rozšířením těchto snah.

Pracovní skupina Open Bibliography Data pevně věří, že zpřístupňování veřejně financovaných bibliografických dat by mělo být hlavní prioritou knihoven a knihovnických sdružení. Zároveň se domnívá, že jsou právě těmi prvními, kdo může z liberalizace bibliografických dat těžit. Mohou tak zajistit co možná největší využití bohatství, které bibliografická data poskytují.

Kromě toho se budou moci více účastnit při vytváření, vylepšování a při opravách bibliografických dat. Také jim to umožní vytvářet nové služby a aplikace jak pro výzkumné pracovníky a zaměstnance knihovny, tak i pro širokou veřejnost. A nakonec, pokud data budou viditelná nejen přes knihovní katalog, ale i přes web, výrazně se tím viditelnost knihoven zvýší. Přesun dat z takzvaného hlubokého webu na viditelnou část bude mít totiž za výsledek detekci těchto zdrojů vyhledávacími službami, jako je například Google, nebo možnost odkazovat se na ony zdroje z neknihovnických webových stránek.

Pracovní skupina Open Bibliography Data obhajuje otevření přístupu k bibliografickým datům nejen z hlediska lepší využitelnosti a spolupráce v knihovnické sféře, ale také z hlediska nových pohledů na spolupráci neknihovnických institucí, jako jsou například vydavatelé, Wikipedie nebo Internetový archiv. Mezi další výhody otevřeného přístupu k datům řadí obohacení jednotlivých knihovnických katalogů z jiných knihoven o dodatečná vyhledávací klíčová slova. To usnadňuje vyhledávání informací nejen knihovníkům, ale také uživatelům, vědecké komunitě, vydavatelům, knihkupcům nebo spisovatelům. Mezi další výhody pro uživatele řadí snadnější vytváření vlastních bibliografií, lepší integrace s výukovými materiály a větší propojení mezi knihovnami a výzkumem.

Můj názor

Já osobně mám na danou věc poměrně jednoznačný pohled. Podle mého názoru, jsou pravděpodobně všechna bibliografická data rutinně evidována v rámci katalogizace knihovních záznamů. Jelikož je provoz knihoven obvykle hrazen výhradně z veřejných prostředků, měla by být tato data sdílena s ostatními institucemi stejného charakteru zcela bezplatně. Zároveň se domnívám, že poskytování těchto údajů široké veřejnosti by mělo představovat jeden z hlavních způsobů prezentace knihoven. Rozšíření povědomí o existenci dokumentů pomocí bibliografických databází totiž jistě dokáže do knihoven přitáhnout větší počet čtenářů. Zároveň plně souhlasím s postojem pracovní skupiny Open Bibliography Data v názoru, že otevřenost bibliografických dat přinese kladné výsledky nejen jednotlivým knihovnám, ale celé společnosti, která tím získá snadnější přístup k informacím.

Použitá literatura:

- [1] Webové stránky pracovní skupiny Open Bibliography Data: <http://openbiblio.net/>
- [2] Blog neziskové organizace Open Knowledge Foundation: <http://blog.okfn.org/>
- [3] Wiki stránky neziskové organizace Open Knowledge Foundation: <http://wiki.okfn.org>
- [4] Webové stránky Open Definition: <http://opendefinition.org/licenses/#Data>
- [5] Webové stránky Open Bibliography Data Guide: <http://obd.jisc.ac.uk/>

Metadata v Dublin Core

<oai_dc:dc

xmlns:dc="http://purl.org/dc/elements/1.1/"

xmlns:oai_dc="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/"

xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"

xsi:schemaLocation="http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc/

http://www.openarchives.org/OAI/2.0/oai_dc.xsd">

<dc:title>Open Bibliography Data</dc:title>

<dc:creator>Matouš Jobánek</dc:creator>

<dc:date>01. 12. 2011</dc:date>

<dc:language>cze</dc:language>

<dc:rights>policy:public</dc:rights>

<dc:type>text</dc:type>

<dc:description>Tato práce obsahuje informace o pracovní skupině Open Bibliography Data</dc:description>

<dc:subject>Open</dc:subject>

<dc:subject>Bibliography</dc:subject>

<dc:subject>Data</dc:subject>

<dc:format>application/pdf</dc:format>

<dc:source><http://openbiblio.net/></dc:source>

<dc:source><http://blog.okfn.org/></dc:source>

<dc:source><http://wiki.okfn.org/></dc:source>

<dc:source><http://opendefinition.org/licenses/#Data></dc:source>

<dc:source><http://obd.jisc.ac.uk/></dc:source>

</oai_dc:dc>